

Willy & Steven Bogaerts

Amalia, Amalia

Houtekiet

Antwerpen / Utrecht

© Willy & Steven Bogaerts / Uitgeverij Houtekiet 2015
Houtekiet, Katwilgweg 2, B-2050 Antwerpen
info@houtekiet.be
www.houtekiet.be

Omslag Peter De Smet
Opmaak www.intertext.be

ISBN 978 90 8924 411 6
D 2015 4765 87
NUR 330

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission of the publisher.

I

‘Het’.

Daar was alles mee begonnen.

Niemand in Götshammer had het vreselijke voorval ooit benoemd. Men sprak in het kuststadje met een mengeling van vrees en achterdocht over ‘het’ en ieder van de vierhonderd inwoners wist automatisch waarover het ging. De enen zwegen uit angst, de anderen uit voorzichtigheid of puur uit beredenering. Het voorval werd als een last voor zich uit geschoven en al dacht men dat de tijd de weg lichter zou maken, hadden de jaren hem alleen steiler gemaakt. Drek hoopte zich op en kwam altijd bovendrijven, werd gezegd.

Veertig jaar later, totaal onverwacht, was het zover.

Als gisteren herinner ik me hoe tijdens de Grote Storm veertig jaar geleden metershoge golven schuimbekkend op het strand toe rolden en de natuur alle duivels ontbond. In een mum van tijd stond zelfs het grote terrein kniehoog onder water, wat sinds mensenheugenis nooit was gebeurd. Die verdomde dag ging ik niet naar school. Hoe kon ik ook, de weerdienst had een storm aangekondigd die alle vorige zou overtreffen. Er was angst en vernieling ophanden, ik moest dus wel thuisblijven. Ik was pas veertien. Ondanks de loodzware luchten en het kwaadaardige gegrom ben ik die dag toch naar de plas op het grote terrein gegaan en heb ik me daar verscholen in het riet, tussen het wonder van de stengels, die buigen en nooit breken.

Daar gebeurde 'het'.

Vlak onder mijn ogen.

Ik voelde me tegelijk getuige en medeplichtige. Ik heb op het cruciale ogenblik het hoofd afgewend, want ik wou de gruwel niet zien, zelfs niet weten.

Op dat eigenste ogenblik verscheen de duivel. Ik zag hem niet, maar ik voelde hem wel. Van slag op stoot werd ik zijn engel die de veren had verbrand. Pas vele jaren later toen Katarina Mikulla een nachtmerrie voor me werd, heb ik die engerd teruggezien, hoewel die bloedmooie vrouw niets met het voorval in de kustplaats te maken had. Zij was een onderdeel van een verhaal, maar niet van het verhaal. Over haar vertel ik verderop in dit dagboek, dat in de loop der jaren meer en meer een organisch verlengstuk van mijn geest is geworden.

In de jaren die het vreselijke voorval voorafgingen, hadden de luchten van Götshammer elke dag naar vanille gesmaakt, had het strand aangevoeld als babydons en was de aanblik van de door de toelooze wind geeselde rode einder in elke vezel van mijn lijf gekropen. Dat voetbreed stuk aarde betekende immers voor mij oneindigheid en vrijheid. Maar na het voorval werden mijn dagen en de einder pikzwart en brak de periode aan waarin ik me aan de andere kant van het land achter een berg leugens verborgen hield voor de waarheid.

Ik kan niet ontkennen dat de schade door het voorval blijvend is, maar de pijn is wel wat gesleten. Ik heb de jaren met meer teleurstellingen dan verdiensten overleefd, al heeft de tijd me naar mijn zin te snel in de middelbare leeftijd afgeleverd. Ik heb vergeefs gewacht op een ouderdom die me milder zou stemmen, maar mijn oudere ik bleef gruwen van wat mijn jongere ik ooit had gedaan. Mijn vermogen tot fantasie en mijn instinct tot zelfbehoud heb ik intact kunnen houden, zoals het

voor mezelf verzinnen van verschillende toekomsten en verschillende verledens. Het bijstellen van mijn levensverhaal, het verfraaien ervan, het handig weglaten van dingen zeg maar. Nog een geluk dat ik mij kon verstoppen achter mijn latere academische carrière en het succes van mijn wetenschappelijke schrijfsels die door collega's, verteerd door hun eigen zuur, onveranderlijk afgedaan werden als popularisering van de wetenschap over het randje.

Ik ben er rotsvast van overtuigd dat Götshammer echter nooit zal verdwijnen in de tijd en een anekdote zal worden. Als ik de beelden van klein geluk en onschuld van toen nu tegen het licht houd, hebben ze niets van hun vroegere glans verloren. Op dat punt is het de tijd niet gelukt om me te bewerken. Ik zal blijven balanceren tussen mijn kindertijd die als een tweede huid aan me kleeft en die ellendige jaren nadien waarin ik tot het uiterste gegaan ben van wat voor een mens mogelijk wordt geacht. Er zijn dingen waar een mens geen verklaring voor kan vinden, je hoeft het niet eens te proberen, want woorden laten het toch afweten. De snelwegen en de landschappen tussen mijn kindertijd die veertig jaar geleden achter het buigende riet abrupt eindigde en de jarenlange nachtmerrie daarna die me opslokte als een monster zijn zo onwerkelijk dat alleen een goede vriend er begrip voor zou kunnen opbrengen. Maar vrienden heb ik niet meer. Vroeger wel.

Alhoewel.

Het aroma van de lucht zal in Götshammer echter nooit meer hetzelfde zijn sinds die vondst kortgeleden op het grote terrein. Van 'het' dat, na wat leek op een eeuwigheid, ineens weer opdook.

Dat is het verhaal dat ik wil vertellen, zonder er zelf de afloop al van te kennen.

Je hebt van die dagen dat de hitte als een luiaard over de takken van de bomen hangt en de daken van de huizen glimmen van het zweet. Alles ademt en niets kan ademen. Zoals die dag op het grote terrein van Götshammer, waar de wind het vocht uit het zand trok en daarna de opwaaiende korrels zonder het minste geluid opsnoof. De stilte die hoorde bij zo'n tafereel was er toen niet.

Het was een dag die niemand wou.

Vijf helgele en vuurrode mastodonten, keurig in het gelid, waren als een regenboog plots opgedoken en eisten ongegeneerd de horizon op. Een angstaanjagende aanblik. Kwaadwillig denderen. Flitsen van zonlicht op het metaal van de oprukkende robotten. Pas toen de mastodonten dichterbij waren, viel de temmer met helm op die zijn roofdieren nog net in bedwang kon houden. Af en toe schuifelde hij met zijn zware schoenen door het zand en schopte het in een wolk een eind voor zich uit.

Was het uit verveling? Of zocht hij iets?

Bij een paaltje van amper een halve meter hoog en met helrood geverfde kop, stak hij plots de hand in de hoogte. De robotten schakelden in koor naar een lager toerental en toen de man een tweede maal de hand hoog opstak, werden ze stil en keken toe met hun groenige daglichten als karbonkels.

‘Hier was het,’ riep de gehelmde man tegen een collega die naast hem was komen schuifelen. ‘Hier hebben we het gevonden.’

Zijn stem was hard en scherp. Hij wees naar de kuil vlak voor hem en kokhalsde.

‘Verdomd,’ antwoordde zijn maat zonder opkijken. ‘Veertig

jaar na datum, een half mensenleven zowaar. Ik heb er mijn vader vaak over horen praten, maar vragen stellen mocht ik niet.'

In de verte op het terras van een woning die uitzag op het grote terrein, ging een verrekijker af en toe voor de ogen van iemand van wie niet uit te maken was of het om een man of een vrouw ging. Dan werd de kijker afgelegd en versteende de figuur. Opeens was ze verdwenen. Alsof ze er nooit was geweest. Een schim, dan toch?

Naast de kuil lag een metershoge hoop afwachtende aarde. Bergen vragen zouden er van dan af talloze gangen in graven en daarmee levens dooreenwoelen.

Dat had allemaal te maken met die akelige vondst. Dag op dag twee weken geleden.

3

Hij had overdag amper gegeten.

Met een lege maag kon de oudere man met het achterover gekamde spierwitte haar, de bloedeloze kleur en de huid van perkament beter denken en voelde hij zich strijdbaarder, wist hij uit ervaring.

Hij gebaarde druk en schijnbaar gehaast, zonder de jongere man op het terras hoog boven de stad in het gelaat te kijken. Zo vermeed Simon Nilsson dat zijn opponent in zijn blik tekenen van begrip zou zoeken en verkeerde conclusies zou trekken. Hij legde de aktetas zwierig op het brasserietafeltje en ging ongenood zitten, de armen gekruist. Geruisloos afwach- tend, als een ratelslang. Hij voelde de ogen van Krist Rosenberg

door de tas heen priemen. Zo had hij het al altijd gewenst. Hij wou leiden, niet volgen, zoals een dansleraar.

De mannen spraken een tijdlang geen woord. Geluiden zouden alleen wanklanken geweest zijn in een decor dat de adem inhield. Het was een uithoudingswedstrijd en een machtsspel. 'We ontmoeten elkaar op het tijdstip en de plaats die ik bepaal', had Nilsson de dag ervoor tegen Rosenberg gezegd op een toon die geen tegenspraak verdroeg, hoewel hij wist dat de man in acute tijdsnood zat. Het terras van het kantoor in het dunne maanlicht van die zomeravond was de beste oplossing gebleken.

De raamdeur stond wijd open en een bol windje had zich genesteld in de overgordijnen links en rechts van de deur. De wachtende tas en de wind op de achtergrond, een scène uit een film noir, zo leek. Dan ging alles opeens heel vlug. Het geluid van de opengaande ritssluiting van de tas kliefde de stilte in voor en na. Het geluid van een pak papier dat op de tafel werd gegooid, klonk als een ontploffing in de oren van de man in blauwe blazer en beige pantalon.

'Hier,' zei Nilsson en opende daarmee pas echt het gesprek. 'Dit is alles wat ik nog in mijn bezit had. Zoals je ziet een hoop aantekeningen rond de lieverdjes die jaren in het donker hebben gezeten.' Hij wees op de aktetas en hield zijn vinger lang in de lucht. 'Daarna zal er niets meer zijn, geen letter, geen zucht, geen spoor, geen teken. Lezen dient om vergeten te worden.'

Hij zei het op een gespeeld fatalistische toon, maar werd verraden door zijn snauwerig opgetrokken bovenlip. Rosenberg hield zijn ogen gekluisterd aan het ongeduldige bundel en verschool zich in zijn eigen gestalte. Zijn borstelige wenkbrauwen bleven bewegingloos, maar zijn binnenste voelde alsof hem een gloeiend stuk ijzer werd aangereikt.

‘Lieverdjes...?’ vroeg Rosenberg, alsof de lange minuten wachten op dit moment hem verstijfd hadden.

‘Foto’s,’ zei Nilsson, ‘foto’s waarvan je hoopte dat ze nooit hadden bestaan.’

Hij keek zijn gesprekspartner aan met een uitdrukkelingsloos gezicht waarop geen rimpeltje te bespeuren viel en deed alle moeite om zijn buitenkant onbewogen te houden, als de meester in het pokerspel. Alleen zijn vinger gleed tergend traag over het ontsierende litteken boven zijn linkeroog. Van beneden naar boven. En terug. En terug.

‘Hoeveel, Nilsson? Hoeveel?’ vroeg Rosenberg.

Hij sperde zijn helblauwe ogen wijd open. Er zaten spikkeltjes zweet op zijn bovenlip.

‘Vijfentwintig. In één maal, coupures van honderd. Daarna niets meer. Gegarandeerd.’

Nilsson beet het laatste woord van ironie in twee. Vlokken schuim van overvloedig speeksel hoopten zich op in zijn mondhoeken. De borstels boven de ogen van Rosenberg schoten omhoog, terwijl zijn handen een laatdunkend gebaar maakten.

‘Vijfentwintigduizend dus, voor een bundeltje vergeeld papier?’ vroeg hij.

‘Papier én foto’s. Een koopje als je het mij vraagt,’ antwoordde Nilsson zelfverzekerd.

Een nieuwe stilte slorpte alles op en gaf Nilsson de tijd om zijn opponent op te nemen. Zijn zachte trekken, zijn zwart strak naar achteren gekamd haar, zijn gladgeschoren, wat blinkende huid en zijn fijne, beweeglijke handen. Het prototype van een dandy. Nog betrekkelijk jong, vooral machtig, maar kwetsbaar.

‘Waarom nu nog?’ probeerde Rosenberg met hoofdschudden en gekwelde stem. ‘U bent lang geleden bij mijn vader langs geweest, samen met die andere man. Dat was vlak na die spijtige zaak die jullie beiden toen overkomen is.’

‘Spijtig? Mensonterend, ja. Het uitzicht uit de goot valt tegen als je erin ligt. Of heb je een beter woord voor iemand wiens beroepstrots als een twijgje aan een boom gebroken wordt?’

‘Weet u, ik heb het niet begrepen op die suggestieve woorden,’ zei Rosenberg kribbig.

‘Spelen met woorden was toen ons vak, ons beroep en onze passie. Van dag op dag was er niets meer. We stonden van de ene op de andere minuut op straat.’

‘Mijn vader heeft toen alles met u geregeld. Hij heeft het me zelf verteld en ik zou niet weten waarom ik hem niet zou geloven. Daarna hebben wij jaren niets meer van u gehoord. Wat u nu doet is pure chantage. Eigenlijk zou ik er de politie moeten bij roepen, ik heu...’

Rosenberg sprak gedempt en schraapte af en toe de keel, de gelegenheid om te denken op de juiste formulering van zijn woorden. De donkere ogen van Nilsson smeulden en knepen zijn gesprekspartner fijn.

‘Misschien niet zo’n slecht idee. Ik wed dat de politie aandachtig zou luisteren naar wat ik over jou en je mooie familie te vertellen heb,’ antwoordde hij.

Hij liet zijn lach in slow motion verstommen en bleef Rosenberg secondelang fixeren.

‘Ik ben toen inderdaad samen met mijn vriend bij je vader geweest, vlak na de grote storm,’ ging hij verder, ‘veertig jaar geleden. We waren nog snotneuzen vergeleken met nu en toen was ik niet zeker, nu ben ik dat wel. Die kuil op het grote terrein was er immers niet. Die heeft alles in Götshammer veranderd. ‘Het’ is dagen geleden gevonden, door een groep gele en rode mastodonten.’

Rosenberg kromp ineem toen de bezoeker zijn woorden onderlijnde met een klap op de tafel. Glazen en koppen rinkelden. Nilsson trok de schouders op.

‘Je weet even goed als ik dat er daardoor grootse dingen staan te gebeuren, Rosenberg. Bouwen dient om verwoest te worden.’

Rosenberg schraapte voor de zoveelste keer de keel.

‘Bouwen?’ vroeg hij, alsof hij ontwaakte uit een lethargie.

‘Zoals verder bouwen aan een imperium en daarbij te ongeduldig zijn. Zoals in jouw geval. ‘Het’ zal al die nare dingen weer oprakelen, een voor een, genadeloos. Er zullen vast sporen naar je vader leiden. Ik geef je alles wat er nog ontbreekt, Rosenberg, je redding voor ze gehakt van je maken en ze je genadeloos door de molen halen.’

De woorden liepen als een straal ijskoud water langs Rosenbergs rug. De kleine neus van de bezoeker snoof de minachting helemaal op, en een viscerale lachje joeg de kilte in de kamer als een stofwolk op. Rosenberg beseftte dat het een duivels-gesprek zou worden dat nooit afgerond zou raken.

‘Vijftienduizend...’ stelde hij dan voor.

‘Zeventien vijf,’ zei Nilsson onmiddellijk met een stem ijzig van irritatie.

Hij drukte zijn lippen op elkaar, haalde diep adem door de neusgaten en trok de tas weer naar zich toe. Een veeg teken dat hij Rosenberg in zijn klauwen hield. Dan begon hij ritmisch met de vingers tegen de tafelrand te tokkelen. Het bleef te lang stil om goed te zijn.

‘Twintig,’ zei Nilsson en gaapte de spanning weg in zijn vuist. ‘En als je nog lang wacht om toe te happen of de koppige ezel uithangt, zitten we zo terug aan vijftwintig. Komt er nog wat van of neem ik alles gewoon weer mee? Definitief.’

Rosenberg knikte instemmend en zijn hand ging op en neer door zijn gitzwarte haar van een zigeuner. Hij begon te hijgen alsof hij op het punt stond flauw te vallen en bleef knikken. Het teken voor de aktetas om haar inhoud prijs te geven. Er lag

triomf in Nilssons ogen toen zijn handen diep in de tas gingen en daar secondelang bleven. De ongeëvenaarde timing van de goochelaar. Toen gooide hij een gele enveloppe voor zich uit, die met zo'n kracht op het tafelblad terechtkwam dat er vijf, zes glanzende zwart-witfoto's ongeduldig uit sprongen. Rosenberg kuchte zenuwachtig en wou de foto's grijpen, maar Nilsson drukte zijn vingers krachtig rond zijn pols. Zowel Nilsson als Rosenberg beseften dat het decor op de foto's meer over de persoon zei dan de gedaante zelf en het silhouet daardoor onverbiddelijk reduceerde tot een bijrol.

‘Wat is de eer van je vader Theodor Rosenberg je waard?’ zei Nilsson schamper.

Hij wees de foto's stuk voor stuk aan en snoof van minachting. Zijn gelaat was nog witter geworden, alsof de laag lucht onder zijn vel was weggetrokken. Tussen zijn gekrulde lippen verschenen gele tanden, aangeteerd door de jarenlange tabak. Hij loste zijn greep en liet zijn opponent vrij zodat er geen enkele belemmering meer was om terug te keren in het verleden. De adem van Rosenberg ging erg snel. De koelte van daarnet was opeens een amechtige warmte geworden. Rosenberg ging in zijn zak en haalde een pakje bankbiljetten boven, telde, deed er keurig een elastiekje rond. De rest was pure overgave.

Lang nadat Simon Nilsson vertrokken was, zat Krist Rosenberg achter zijn werktafel, bewegingloos als een beeld. De lucht in de kamer was koud als ijs geworden. Zijn waterige ogen starden naar de lege stoel op het terras. Het meest onheilspellende was dat de man die daar gezeten had gedurende het hele gesprek amper van toon had gewisseld. Bovendien had hij hem voortdurend getutoyeerd. Rosenberg hield niet van mensen die het vertrouwelijk met hem probeerden aan te leggen, zeker mannen niet.

Hij had begrepen dat hij dit spel niet kon stoppen, hij was er immers deel van. De tijd had het er niet eenvoudiger op gemaakt, alles zou omstandig blijven, besepte hij. Maar hij had wel een plan dat in zijn hoofd dolde als een wildeman en waarmee hij de angel uit zijn ergernis kon halen. Intuïtief besepte hij dat de komende dagen en misschien wel weken of maanden van zijn leven op één hak zouden tolleren rond één man.

Die man was ongetwijfeld Jonathan Larsson.

Na veertig jaar was die uit het niets weer in ieders leven opgedoken. Pats boem! En dan was er die kuil op het grote terrein die nog altijd open lag. En 'het' natuurlijk. En al de rest. Alles had een reden.

Het leek wel of de duivel ermee gemoeid was.

4

Hij moet over mijn schouder meegekeken hebben naar het manuscript over mijn jeugd en naar mijn dagboek. Hij had schijnbaar elk woord gezien. Elke letter. Ik had er niets van gemerkt. De duivel moet als een roofdier in een boom gehangen hebben. Alles zien en zelf niet gezien worden. Ik voelde dat hij me zou opbellen, me tarten, lange schaduwen zou uitwerpen als teer dat uitgegoten wordt over een blanke vloer, me dingen zou vertellen die ik eerst niet zou begrijpen. Die ik eerst niet zou kunnen of willen begrijpen. Het was een deel van het spel geworden dat hij al jaren met me speelde.

Later die middag belde een vrouw me inderdaad in zijn opdracht. Ze had een lieve en zachte stem, vond ik. Ik moest dringend terug naar Götshammer, zei ze. Hier aan de universiteit in het noorden op bijna duizend kilometer van de plaats